

ACADEMIA ROMÂNĂ

**BULETINUL
INSTITUTULUI DE FILOLOGIE ROMÂNĂ
„A. PHILIPPIDE”**

Anul IX, nr. 2

IAȘI

aprilie-iunie 2008

CUPRINDE:

- Activitatea departamentelor
- Lucrări publicate
- Comunicări științifice
- La aniversare
- Asociația Culturală „A. Philippide”
- In memoriam
- *Varia*

PROIECTE DE CERCETARE

În trimestrul al doilea al anului 2008:

➤ **Departamentul de lexicologie – lexicografie** a pregătit pentru tipar volumul *Dicționarul limbii române (DLR). Serie nouă. Tomul IV, Litera L (l–lherzolită)*, care va avea 782 de pagini, și a început operațiile de refacere, după observațiile Comisiei de Etimologii, de lectură finală și de corelare ale primei părți din *Dicționarul limbii române (DLR). Serie nouă. Tomul II. Litera E (e–erzat)*, cuprinzând cca 1485 de pagini standard, în vederea predării volumului la Editura Academiei. S-a continuat revizia și redactarea unor porțiuni din partea a doua a **DLR. Litera E**. S-a continuat activitatea de cercetare din cadrul proiectelor **DLRI. Bază lexicală informatizată. Derivate**, finanțat CNCSIS, și **eDTLR. Dicționarul tezaur al limbii române în format electronic**, finanțat CNMP.

➤ La **Departamentul de dialectologie** s-a continuat redactarea hărților și a textelor de tip material necartografiat din volumul al IV-lea din **NALR. Moldova și Bucovina**; au fost redactate (parțial) 12 hărți (cuprinzând răspunsurile la întrebările din Chestionar cu nr. 1247, 1251, 1258, 1259,

1281, 1282, 1287, 1290–1294) și un număr de 10 texte de tip material necartografiat (răspunsurile la întrebările cu nr. 1241–1245, 1253, 1254, 1260, 1261, 1264). Redactările au fost introduse în baza de date a lucrării și s-a continuat fișarea materialului pentru indicele de cuvinte și forme.

➤ În cadrul **Departamentului de toponimie** s-a continuat redactarea la tema *Tezaurul toponimic al României. Moldova* (Dragoș Moldovanu și Daniela Butnaru), implicând și completări ale informației prin deplasări de documentare în biblioteci și arhive. La tema *Micul dicționar toponimic al României. Moldova* (Vlad Cojocaru, Dinu Moscal, Ana-Maria Prisecaru) s-au excerptat cca 6000 fișe din *Marele dicționar geografic al României*. S-a continuat documentarea pentru proiectul CNCSIS, PN II – IDEI, nr. 278/2007, *Teoria câmpurilor toponimice (cu aplicație la câmpul hidronimului Moldova)*, la care este angajat întregul colectiv de toponimie.

➤ **Departamentul de istorie literară** a continuat, împreună cu departamentul similar de la Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”, lucrul la *Dicționarul general al literaturii române (DGLR)*, efectuând operațiunile necesare în vederea intrării la tipar a volumului al VII-lea, **Ț–Z**. S-au făcut lecturi de control – verificarea textului și a datelor de istorie literară, introducerea de noi informații etc. – la 150 de pagini din printul literei **V** (*Veress, Zoltan – Vrancea, Ileana*), s-au completat articole redactate de colaboratori din alte instituții (*Zamfirescu, Duiliu, Vrabie, Olga, Vlădescu, G.M., Vrânceanu, Dragoș*), s-au actualizat altele redactate în anii anteriori, s-au redactat articole noi (*Zaremba, Aurel, Zavergiu, Mihail, Zissu, A.L.*). **Baza de date și Arhiva DGLR** se completează prin înregistrarea răspunsurilor primite la **Ancheta – chestionar** și prin anchete directe. Continuă activitatea la grantul Academiei Române *Evaluarea informatizată, din perspectiva criticii și istoriei literare, a literaturii române dintre 1900 și 2007 în vederea actualizării Dicționarului general al literaturii române (DGLR)*. Colaborarea cu colegii de la Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu” s-a desfășurat în condiții bune.

➤ **Departamentul de etnografie și folclor** și-a continuat activitatea la proiectele aflate în derulare, după cum urmează: tipologizarea informațiilor din **Arhiva de Folclor a Moldovei și Bucovinei** pentru lucrarea *Folclorul obiceiurilor nuptiale din Moldova* (Silvia Ciubotaru); transpunerea înregistrărilor magnetice din format analogic în format digital (Ioana Repciuc); colaborarea, în cadrul unui grant CNCSIS, cu Academia de Muzică „Gheorghe Dima” din Cluj-Napoca (Ion H. Ciubotaru).

STUDII, ARTICOLE, RECENZII

- ♦ Șerban Axinte, *Avangarda și promisiunea proiectului monumental*, „Cuvântul”, 2008, nr. 4, p. 17; *Paratextul și individualizarea estetică*, *ibidem*, nr. 6, p. 14; *Dimitrie Cantemir. Un istoric al receptării „Istoriei ieroglifice”, I, II*, „Tribuna”, 2008, nr. 134, 136; *Lumea și literatura primei zile*, *ibidem*, nr. 137; *Femeia din spatele Cortinei de Fier*, „Observator cultural”, 2008, nr. 429, p. 14.
- ♦ Luminița Botoșineanu, *Atlas lingvistic electronic* (în colaborare), în *Lucrările Atelierului de lucru Resurse lingvistice și instrumente pentru prelucrarea limbii române* (Iași, 14–15 decembrie 2007), Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2008, p. 11–20.
- ♦ Elena Dănilă, *Elemente de sinonimie sintactică în limba română*, în „Analele științifice ale Universității «Alexandru Ioan Cuza»”, din Iași, (serie nouă), secțiunea III e, Lingvistică, tomul LIII, 2007, p. 143–150.
- ♦ Elena Dănilă, *DLRI. Bază lexicală informatizată. Derivate* (în colaborare), în *Lucrările Atelierului de lucru Resurse lingvistice și instrumente pentru prelucrarea limbii române* (Iași, 14–15 decembrie 2007), Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2008, p. 75–86.
- ♦ Stelian Dumistrăcel, *Spațiul cuvântului: un canal de bârfă*, în „Dacia literară”, VIII, nr. 78 (3/2008), p. 34–35; *Expresii ale mentalităților: Paștele pe plajă*, în „Revista română”, XIV, 2008, nr. 2 (52), p. 14; un număr de 10 articole de cultivare a limbii, publicate în ziarul „Lumina” (Iași), la rubrica „Lumea cuvântului”, între 2 aprilie și 25 iunie 2008.
- ♦ Gabriela Haja, *Resurse lingvistice în format electronic. Biblia 1688. Regum I, Regum II – probleme, soluții* (în colaborare), în *Lucrările Atelierului de lucru Resurse lingvistice și instrumente pentru prelucrarea limbii române* (Iași, 14–15 decembrie 2007), Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2008, p. 51–60.
- ♦ Dan Mănuță, *Impresiuni dintr-o călătorie în timp*, în „Convorbiri literare”, CXLII, 2008, nr. 4, p. 68–70; *Cumpătarea umanismului*, *ibidem*, nr. 5, p. 90–91 și nr. 6, p. 52–53; *Bună sau rea, critica literară de azi este o continuare a criticii junimiste*, interviu, *ibidem*, nr. 5, p. 6–10; *Structuri narrative în Amintiri din copilărie*, în „Limba română” (Chișinău), XVII, 2008, nr. 3–4, p. 75–80; *Vasluianul Peneș și democratizarea personajului literar*, în „Orizont literar contemporan” (Vaslui), I, 2008, nr. 1, p. 2.
- ♦ Florin-Teodor Olariu, *Atlas lingvistic electronic* (în colaborare), în *Lucrările Atelierului de lucru Resurse lingvistice și instrumente pentru prelucrarea limbii române* (Iași, 14–15 decembrie 2007), Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2008, p. 11–20.

CĂRȚI

- ♦ Ion H. Ciubotaru, *Petru Caraman. Destinul cărturarului*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2008, 658 p.
- ♦ Florin Faifer, *Incursiuni în istoria literaturii dramatice românești – Regăsiri*, Iași, Editura Universitas XXI, 2008, 272 p.

COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE

- ♦ Luminița Botoșineanu, *La variabilité intonative du roumain littéraire. Exemples des modalités négative et interrogative négative* (în colaborare), Atelierul de lucru AMPER „Zilele ITA-ROM” (Torino, 27 mai–6 iunie 2008), organizat de Laboratorul de Fonetica Experimentală din cadrul Universității de Științe, Torino.
- ♦ Stelian Dumistrăcel, *Reflexe lingvistice ale Marii Uniri*, la Simpozionul Internațional „Românii din afara granițelor țării” (90 de ani de la unirea Basarabiei cu România), Iași–Chișinău, 8–12 aprilie 2008.
- ♦ Gabriela Haja, *Informatizarea cercetării filologice românești. Biblia 1688. Regum I, Regum II*, la a X-a Conferință Națională a Cercetării Științifice din Învățământul Superior, desfășurată la Universitatea Transilvania din Brașov, în perioada 15–16 mai 2008.
- ♦ Cecilia Holban, *Documentul ca literatură: Arhipelagul Gulag de Alexandr Soljenițân*, în cadrul Colocviului anual al Școlii Doctorale de Studii Filologice a Facultății de Litere, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, 6–8 iunie 2008.
- ♦ Dan Mănuacă, *Localism literar și evaluare estetică*, în cadrul Colocviului *Localismul nestrunit proliferază superficialitatea și orgoliul*, organizat cu prilejul Zilelor Culturale ale Bârladului, în ziua de 21 mai.
- ♦ Florin-Teodor Olariu, *Quelques considérations sur la dimension ludico-agonale du langage*, comunicare ținută pe data de 1 aprilie 2008 în cadrul *Laboratorului de sociolingvistică* al Facultății de Științe umane și sociale – Sorbona, Universitatea „René Descartes – Paris V”.
- ♦ Florin-Teodor Olariu, *La géographie linguistique et la cartographie informatisée en Roumanie*, în cadrul Seminarului de romanistică al Universității din Münster, Germania, 22 aprilie 2008.
- ♦ Ioana Repciuc, *Pentru o poetică interdisciplinară a textului magic*, comunicare prezentată în cadrul Colocviului anual al Școlii Doctorale de Studii Filologice a Facultății de Litere, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, 6–8 iunie 2008.

LA ANIVERSARE

DAN MĂNUCĂ - 70

Un toast pentru Dan Mănuță

În detașamentul nu foarte larg de istorici literari cărora le-a revenit să reîmprospăteze memoria noastră culturală într-o epocă extrem de tensionată și eterogenă, apăsată pe un lung parcurs al ei de penibile servituți și foarte severe restricții, Dan Mănuță se numără printre cei mai demni și responsabili deținători de rol. De când îl știu, s-a străduit continuu, cu talent, hărnicie și o onestitate fără cusur, să-și facă datoria în meseria sa necesară, însă ingrată și, din păcate, tot mai puțin răsplătitoare. A preluat fără emfază, dar cu convingere, modelul de seriozitate și slujire a interesului public a atâtor cărturari de marcă pe care i-au dat Iașul și Moldova, de la pașoptiști și junimiști până în zilele noastre. A fost și a rămas istoric literar chiar și când a eseizat ori a făcut cronică literară, fiindcă întotdeauna și-a situat temele contextual și a ținut mereu seama de echilibrul fragil dintre tradiția interpretativă și comandamentele unei modernizări agresive.

Mănuță aparține principalilor artizani ai *Dicționarului literaturii române de la origini până la 1900*, care – prin lărgimea perspectivei, excelența documentării arhivistice și bibliografice, gestionarea plauzibilă a spațiului acordat autorilor, publicațiilor, curentelor de idei, caracterul ponderat al judecăților – a oferit prima și deocamdată cea mai reprezentativă imagine a literaturii vechi și a începuturilor literaturii noastre moderne. Cărțile lui despre critica junimistă, Sadoveanu, Rebreanu, romanul românesc de început, ca și studiile publicate în reviste au adus totdeauna lucruri noi, uneori în domeniul faptic, alteori în cel al descoperirii de conexiuni neașteptate ori al lansării de ipoteze fecunde, fie ele și failibile, cum e și normal când ambiția te poartă pe drumuri nebătute. De aceea se și întâmplă că toate lucrările care i se datorează sînt evaluate de specialiști drept contribuții indispensabile oricui se aventurează în abordarea unor teme similare ori interferente. A daug, în același sens, dar pe altă linie de activitate, că am avut adesea ocazia să colaborez cu Mănuță în comisii de doctorat și i-am putut aprecia nu doar competența și corectitudinea, ci și tactul, grija de a-și formula obiecțiile în respectul muncii candidatului, de a le situa în parametrii proiectului său auctorial.

Din toate aceste motive și altele, mai gingașe, care țin de imponderabile omenești și de hazard, să-i zicem în vorbe alese, al „afinităților elective”, că mă bucur de ocazia aniversară ca să-i mărturisesc „coram populo” prietenia și afecțiunea. Ca unul care știu câte ceva despre depășirea vârstei psalmistului, fie-mi permis să-l avertizez că de-acum înainte nu-l așteaptă o lungă vacanță

tihnită, ci sarcini tot atât de numeroase și de urgente (ce nu este urgent în lumea noastră nebună?) ca și înainte. Îi doresc deplină sănătate, ca să le ducă la îndeplinire, cu același elan tineresc și cu aceeași fervoare creativă.

Paul CORNEA

(articol în curs de apariție în „Philologica Jassyensia”, An IV, Nr. 1, 2008)

Spirit neliniștit și curios

Iași au fost întotdeauna un centru important și o pepinieră generoasă de specialiști și de iubitori ai literaturii române, în același timp oameni care nu s-au lăsat duși cu ușurință prin alte locuri, chiar tentați de poziții interesante: bănuiesc că există o cauză, fie ea amintirea marilor scriitori care stăruie prin aleile parcului din Copou, fie a altor locuri binecuvântate – mă refer la bogatele biblioteci și arhive care au încă multe comori de oferit celor care le frecventează statornic, fie toate la un loc. Oricare ar fi cauza, n-a plecat nici vechiul meu coleg Dan Mănuță, pe care – deși l-am întâlnit adesea în străinătate, la congrese sau în biblioteci – nu mi-l pot închipui altfel decât în Iași, la biroul lui de la Institut sau la masa de la Biblioteca Centrală Universitară, crescut parcă în chip natural dintr-un mediu al cărții, al tradiției și al frumosului. [...].

Începuturile activității sale n-au fost ușoare și „lupta de clasă” și-a lăsat o amprentă apăsătoare pe acel capitol al biografiei colegului meu care pornește de la absolvirea Facultății de Filologie din Iași, în 1960. După ce a rătăcit câțiva ani prin coclaurii Moldovei, pedepsit să fie ba profesor de cunoștințe agricole la Podul Iloaiei, ba angajat cu ziua la Arhive, pentru vina de a fi avut o origine nu doar „nesănătoasă” (fiu de preot!), Dan Mănuță ajunge cercetător la Institutul de Filologie din Iași „A. Philippide” și poate, în fine, să se dedice vocației care se manifestase încă din studenție, adică istoriei literare. Primul lucru care s-a impus de la început cititorilor în cărțile lui Dan Mănuță a fost faptul că lucra exclusiv pe texte, pe documente. Pentru atmosfera care încă dăinuia la sfârșitul anilor șaiszeci și la începutul anilor șaptezeci, aceasta era nu o marcă de seriozitate, ci aproape o erezie politică. Epoca era încă dominată de interdicții „ideologice” și cele mai multe dintre studiile epocii se bazau pe texte amputate, pe un „canon” strâmb și fals: edițiile îngăduite produceau opere ale celor mai importanți autori cu mari și importante hălci de text lipsă, nume și probleme erau cu totul interzise, iar consultarea documentelor, inclusiv cele literare, se făcea cu aprobare de sus. [...]. Pregătind probabil încă de atunci articolele viitorului dicționar – cele mai multe dintre textele despre criticii junimiști îi aparțin, într-adevăr, începând cu Maiorescu și terminând cu Panu și Papadopol-Callimah –, cercetătorul își scrie teza de doctorat asupra „criticii literare junimiste” la începutul anilor șaptezeci; susținută cu strălucire în 1973, ea apare sub formă de

carte în 1975 și este încununată cu premiul B.-P. Hasdeu al Academiei în același an. Bazându-se pe o lectură completă a surselor, între care textul integral al revistei „Convorbiri literare” (ceea ce îi permite să aducă în discuție texte de P.P. Carp, Th. Rosetti, P. Missir, Șt. Vârgolici și alți autori, niciodată folosiți într-o asemenea lucrare recuperatorie), autorul este capabil să spulbere mai multe poncife critice ale epocii, între care lipsa de aderență la social și la național a junimiștilor și a lui Maiorescu în special, și să așeze principalul instrument ideologic al mișcării, critica literară deci, în perspectiva evolutivă a unei țări aflată într-o epocă de importante acumulări, ascunse de o aparentă stagnare culturală. [...].

Tot critica junimistă este punctul de pornire al altei cărți importante a criticului, oarecum ascunsă cititorului neprevenit de un titlu cenușiu ca și coperta ei (amândouă impuse de condițiile epocii: *Lectură și interpretare*, Minerva, 1988), unde judecățile demolatoare ale grupului de la „Convorbiri literare” asupra literaturii contemporane sunt pretextul unei reevaluări care, punând în centrul demersului său deceniul 1850-1860, de fapt îmbrățișează și sistematizează devenirea prozei românești în secolul al XIX-lea. Nu cunosc altă cercetare care să integreze o asemenea cantitate de texte din producția de proză a veacului respectiv pentru a-i extrage, dintr-un noian de scrieri, cel mai adesea mediocre și fără relief, nu numai paginile bune, dar și o sumă de trăsături, de tendințe mai largi care se vor aglutina treptat, în literatura vremilor care vin, în teme caracteristice, în viziuni privilegiate și, în cele din urmă, în opere viabile și cu adevărat importante. Dan Mănuță face aici de fapt o verificare strânsă a canonului unei epoci prea adeseori considerată ca judecată și condamnată pentru mediocritatea literaturii sale, și dacă concluzia finală nu modifică mult imaginea anterioară [...], justificările ei însă sunt așezate acum pe temeiuri infinit mai sigure și mai nuanțate. [...].

Sfera de interes al cercetărilor colegului Dan Mănuță este însă mult mai mare și mai diversă și nu poate fi încă apreciată în dimensiunile ei adevărate, de la eseul despre imaginarul poetic eminescian intitulat *Pelerinaj spre fântână* (Polirom, 1999) la cercetarea tematologică prin care sondează coerența interioară a operei unui spirit contemporan precum Rebreanu (*Liviu Rebreanu sau lumea prezumtivului*, Moldova, 1995) sau la incursiunea în lumea apăsătoare și complicată a învinșilor din proza lui Serafim Saka, între altele, pentru că ne lipsește și perspectiva, și cuprinderea. Aceasta reprezintă dovada unui spirit neliniștit și curios, atras de marile figuri și de marile mișcări ale unei literaturi în care vede, ca și predecesorii săi junimiști, esența și totodată semnul cel mai caracteristic al vremii și al locului acestuia.

Mircea ANGHELESCU

(articol publicat integral în „Limba Română”, Chișinău, XVII, nr. 3-4/ 2008, p. 51-53)

Ministerul Educației și Tineretului
al Republicii Moldova
Universitatea de Stat „Alec Russo” din
Bălți
Facultatea de Filologie
3121 mun. Bălți, str. Pușkin 38
tel.: (373 231)2.41.90,
fax.: (373 231)2.30.39

Ministry of Education and Youth
of Republic of Moldova
Bălți State University „Alec Russo”
Philology Faculty

3121 Bălți mun., 38 Pușkin str.
tel.: (373 231)2.41.90,
fax.: (373 231)2.30.39

20 mai 2008 Nr. 24

Domnule Profesor Dan Mănuță,

Omul cu destin, spun filosofii, este un om împlinit. Urcușul destinului Dumneavoastră spre cei 70 de ani pe care îi sărbătoriți a cunoscut multiple forme în care V-ați manifestat caracterul, talentul și dragostea față de semenii. Chiar atunci când agresiunea istoriei Vă lega destinul de universul firelor de iarbă, personalitatea Dumneavoastră lucra în tăcere la viitoarea operă: studiul literaturii și culturii române.

De-a lungul acestor ani, dedicați reflecției critice și istorico-literare, cărțile pe care le-ați semnat, discipolii pe care i-ați format și cărora le-ați oferit șansa de a fi în cultura română marchează în chip strălucit etape importante în viața Dumneavoastră.

Omagiul nostru se îndreaptă spre cercetătorul, profesorul, omul de cultură Dan Mănuță, adăugând în chip firesc recunoștința pentru contribuția Dumneavoastră la sporirea prestanței științifice a Catedrei de Literatură Română și Universală a Universității „Alec Russo” din Bălți. Cei doi doctori în litere, care și-au elaborat lucrările sub conducerea Dumneavoastră, doamnele Maria Abramciuc și Diana Vrabie, Vă reprezintă cu succes școala literară în spațiul filologiei românești din Basarabia. Vom fi bucuroși să Vă știm în continuare drept unul din mentorii spirituali ai comunității literare de la noi.

Să aveți sănătate, să Vă însoțească succesul, aprecierea și recunoștința oamenilor din preajmă mulți ani înainte!

În numele Facultății de Filologie,

Conf. univ. dr. **Maria Sleahtîchi**, decanul Facultății de Filologie.

Conf. univ. dr. **Nicolae Leahu**, șeful Catedrei de Literatură Română și Universală.

F.F. – un explorator prin spațiul libertății

Și iată, încă un lustru de viață trecu, iar F.F. mai rotunji (la 14 aprilie) o vârstă (65 de ani) dintre acelea la care bilanțurile proprii, precum și măsurariul (ne)prietenilor încearcă să dea seama de risipa sau, dimpotrivă, de zgârcenia cu care subiectul aniversării a înțeles să cheltuiască averea încredințată de avarul Chronos spre proprie... gestiune. Nu reactualizez acum nici lista bibliografică (pentru care cifrele sutelor aproape că nu mai ajung la numărătoarea titlurilor) și nici nu încerc să mai adaug încă un... rid de expresie portretului aniversar, fiindcă F.F. s-a instalat deja, în bună poziție, la priveală, în galeria ilustrațiilor făuritorilor ai scripurilor române (vezi DGLR III), acolo unde el însuși, cu ascuțită daltă sau cu fin penel, după caz, plăsmuiește statui și icoane pentru nemurirea celor aventurați pe marea învolburată a literaturii naționale, așezându-i pe unii, după merit, la timona corăbiei, pe alții la vâsla galerei și nu pe puțini trăgându-i pe „pluta de naufragiu” a veleitarilor sau a vitregiților de noroc, după ce le-a aruncat cu generoasă înțelegere a sufletului omenesc, dar și cu precizia țintașului de elită, frânghia salvatoare a caracterizării critice. Încerc doar, bizuit pe îndelungă observare a personajului de dincolo de *persona* (vai, de jumătate de veac !) și pe cine știe ce afinitate (s)electivă, să ghicesc, între darurile cu care cineva (ce strămoș va fi îngropat cel dintâi talantul?) l-a înzestrat fără parcimonie, care va fi fiind acea *faculté maîtresse* a lui F.F. (dacă, într-adevăr, există un astfel de nucleu al figurii interioare a unei personalități). Desigur, el însuși, maestru al portretului psihologic dintr-o singură tușă, ar ști și putea (dacă ar vrea!) cel mai bine să ne ofere „secretul formulei” sale, căci de multe ori, ca și în marea artă a picturii, cele mai revelatoare portrete sunt, totuși, autoportretele. Dar, fiindcă de bună voie m-am aventurat pe această cale, îmi asum și riscul... naufragiului, știind că F.F. este pe aproape.

Toate afirmațiile publice, în primul rând cele formulate în textele sale, dar și conduita sa cea de toate zilele sunt rezultatul unei imperioase nevoi de expresie a libertății individuale. Aceasta este forța ce diriguie și intuiția critică, și gustul estetic fără cusur, și fermitatea opțiunilor sale ideologice și politice, chiar și acele mărunte gesturi care, în hățișul relațiilor interpersonale, i se pot reproșa. Rareori mi-a fost dat să cunosc un om mai puțin tentat să urmeze calea ușoară a compromisului, a „angajării pe linia” oficială sau oficioasă a oportunistului generalizat, a ideilor de-a gata, a „dispozițiilor de sus”, dar și a grosolăniei de jos, a limbajului de lemn și a politeței scorțoase.

O adevărată „artă” a eschivării și imunitatea completă la tentațiile parvenirii profesionale l-au ținut departe de privilegiile, dar și de mizeriile unei epoci și lumi închise, în care a trebuit să-și construiască spațiul libertății sale interioare. Când călătoria „în afară”, bursa, lectoratul universitar, specializarea erau, în același timp, și forme de evadare, dar și capcane ale gravelor abdicări de la demnitatea umană (delațiunea din vizuina însingurării și schizofreniei), F.F. a ales calea zeului Hermes, străbătând văzduhul pur în peregrinări culturale și ideatice, ca un pilot ce exersează comenzile la sol, în cabina de simulare a zborului (un fel de BCU sau BAR). Când spiritul de grup (= gașcă) și interesul egoist dominau „critica de întâmpinare” (cu pâinea și sarea laudelor nemeritate) și construiau false ierarhii în literatura contemporană, F.F. a preferat dialogul cu Antim Ivireanul, Ion Ghica sau I.L. Caragiale, pentru a le „auzi” ritmul frazării și a respira parfumul limbii celei ca un „fagure de miere”. Ceea ce au remarcat, fără excepție, toți comentatorii, nu puțini, ai cărților lui F.F., anume stilul de o particulară expresivitate, ca marcă inconfundabilă a originalității sale, nu este rodul doar al frecventării marilor modele literare, ci și al aceluiasi mobil interior, care este germenele creativității sale remarcabile: libertatea de a gândi, neîncorsetat de clișee, *ideés reçues*, mode și snobisme. O ultimă „ispravă” a sa, în acest (și nu numai acest) sens este o carte, ***Incursiuni în istoria literaturii dramatice românești*** (2008), despre care nici un indiciu nu ne-ar îndreptăți să o considerăm un curs universitar, dacă nu am afla, dintr-o referință aproape neobservabilă, că lucrarea ar fi destinată (și) studenților sau elevilor. Nici o umbră de didacticism (din specia care a compromis genul) nu întunecă luminozitatea paginilor ce ne introduc într-un alt spațiu al libertății, teatrul, adică lumea plăsmuită după chipul și asemănarea celeilalte lumi, reale, însă fără determinismul orb al acesteia din urmă. Nu este întâmplător faptul că prima și, fără îndoială, ultima iubire a lui F.F. este Clio (Melpomene este prea gravă și solemnă, iar F.F. nu este dispus să sacrifice libertățile ludice unor imperative care nu sunt și ale sale. Destinul și-l construiește el însuși, fără a cădea în sminteala și orgoliul nemuritorului închipuit).

Cred că posibilitățile creative ale lui F.F., atât la nivelul expresiei lingvistice, cât și în conținutul ideatic, se manifestă în finețea analitică a disocierilor și surprinzătoarea mobilitate asociativă. De aceea, în textele sale pot fi găsite alături, fără discrepanțe sau stridențe, neologismul „de ultimă generație” și cuvântul neaoș, conceptul rafinat și gândul sprintar, referința culturală și aluzia la întâmplarea imediată, dar niciodată nu am avut sentimentul căutării jocului de cuvinte steril și gratuit, al improvizației și efectului sonor, fiindcă toate libertățile acestui autor sunt pe fața monedei: pe revers găsești, dacă știi să privești, scrupulul pentru exactitatea absolută a

informației documentare, deținută abia după mii de ceasuri petrecute în biblioteci, exercițiul lexicografic stăruitor (ciudat și inutil la cineva care ar urmări doar jocul formal al cuvintelor) și cea mai înaltă prețuire pentru virtuțile semantice și expresive ale relației sinonimice. Primejdia manierismului și a autopastișei, într-o operă ca aceasta, în care omul și stilul său sunt substanță și expresie de calitate similare, este exorcizată de efortul intelectual considerabil, de vocația cercetării și de harul scriiturii.

Desigur, când F.F. contestă sau ignoră ierarhia și prostia, colectivismul și diletantismul, clișeul și rateul, neprietenii sau profitorii căilor ușoare ale vieții știu a-i găsi slăbiciunile și inventa obscure resorturi ale opțiunilor sale tranșante (însă niciodată clamate). Chiar și numele său a fost asociat uneori spre sugestii... neortodoxe. Dar care este acest nume ? Pentru iubitorii literaturii române este preacunoscutul F.F. Pentru ceilalți: Florin Faifer. La mulți și rodnici ani !

Mircea CIUBOTARU

ASOCIAȚIA CULTURALĂ „A. PHILIPPIDE”

Pentru a marca 600 de ani de atestare documentară a orașului Iași, Asociația Culturală „A. Philippide”, împreună cu Institutul de Filologie Română „A. Philippide”, organizează prelegeri tematice. Cu acest prilej, d-l prof. univ. dr. Ioan Caproșu (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași) a susținut, pe data de 29 mai, conferința *Despre începutul orașului Iași*, iar pe data de 26 iunie, d-l Ioan Holban, doctor în filologie, directorul Teatrului pentru copii și tineret „Luceafărul” din Iași, a prezentat comunicarea intitulată *Iașul literar*.

IN MEMORIAM

Seniorul din Buchenbach

S-ar cuveni să evoc într-o prezentare cât mai puțin aridă personalitatea specială a profesorului Paul Miron. Poate cândva chiar o s-o fac, într-un text căruia să nu-i lipsească nici nuanțele și nici culoarea. Acum însă, încerc să conturez doar un portret documentar, modulat pe reliefurile vieții și operei acestui subtil și incisiv om de carte și de condei, înzestrat cu instinctul valorii și cu harul facerii de bine.

Născut cu peste 80 de ani în urmă la Giulești, aproape de Fălticeni, în ziua lui 13 a lui Cireșar, și-a început studiile secundare la Liceul Militar din Iași, lăcaș de prestigiu al vremii. Începeau vremuri tulburi, pline de rele prevestiri pentru cei cu vocația afirmării de sine. Intuind, cu o salubă repulsie față de gregaritatea bolșevismului, răul ineluctabil care avea să vină, tânărul, resimțind o firească strângere de inimă, se decide să-și părăsească țara.

A urmat o perioadă de anevoințe asupra căreia nu insistăm. În 1947, Paul Miron era, la Bonn, student al cunoscutului romanist Ernst Robert Curtius, care, peste doi ani, îi va înlesni plecarea la Paris. Aici studiază la Sorbonne, la École des Langues Orientales și la Collège de France. Tot în această perioadă activează în comunitatea creștină condusă de Paul Evdochimov. În 1951 se întoarce în Germania și, devotat cu aceeași seriozitate cărturăriei, își va da doctoratul în 1954 cu o teză despre structura tipologică a limbii române în comparație cu latina clasică și populară. În anii următori organizează lectoratele de limba și literatura română din Köln (1952), Bonn (1954) și Freiburg (1962).

Membru al PEN-clubului scriitorilor din exil, Paul Miron conduce, între 1955 și 1962, congrese internaționale la Darmstadt (împreună cu criticul de artă Sabais), München (cu filosoful Feodor Stegun), Viena (cu dramaturgul Jan Rys), Düsseldorf (alături de scriitorii Stefan Andres și Salvador de Madariaga).

La invitația lui Hugo Friederich, se stabilește, în 1962, la Freiburg, unde, după examenul de docență (*Habilitation*) susținut în 1974, obține – prin decret ministerial – titlul de profesor. Trebuie spus că Paul Miron a fost primul profesor universitar de limba și literatura română din Germania Federală.

Pentru a menține și, pe cât posibil, a întări relațiile cu cultura română, relații primejduite de obstrucțiile de tot felul săvârșite de culturnicii din vremea nefastei dictaturi, Paul Miron înființează în 1967 Societatea „Mihai Eminescu”. Printre realizările, admirabile, ale Societății se înscriu numeroasele colocvii științifice (24 de colocvii ținute alternativ, în Germania și în România), invitarea unor personalități culturale române, mijlocirea unor burse, acordarea de asistență la sute de persoane în timpul sejurului în străinătate.

Stabilit în Freiburg, cum arătam, Paul Miron publică într-o seamă de reviste de cultură nemțești, în reviste de filologie romanică din Franța, Italia, Belgia și, firește, Germania, colaborează la postul de radio Köln și la Deutsche Welle cu felurite comentarii, însemnări, analize, cu scenarii radiofonice ș.a. Se cer neapărat amintite contribuțiile sale substanțiale în

lexicoane de specialitate (cum ar fi *Lexikon der Weltliteratur*), la Editura Kröner din Stuttgart, în diverse manuale, enciclopedii, volume colective.

Împreună cu Ioan Cușa, Paul Miron redactează revista „Prodromos” (Freiburg-Paris); în 1971, face să reapară, la Freiburg și München, revista „Dacoromania”, fondată de Sextil Pușcariu.

O înfăptuire deosebită – după zece ani de muncă – este editarea, într-o nouă ediție, a dicționarului româno-german al lui H. Tiktin. Un premiu al Academiei Române a răsplătit, cum se și cuvenea, această izbândă, încununând totodată strădaniile și competența echipei de colaboratori din țară (printre care și cercetători de la Institutul de Filologie Română „A. Philippide”) și din străinătate. Un proiect temerar, care s-a și învrednicit de un alt premiu academic, îl constituie realizarea seriei *Monumenta Linguae dacoromanorum*, din care patru volume ale Bibliiei lui Șerban Cantacuzino (1868) au apărut la Iași, sub auspiciile universităților „Alexandru Ioan Cuza” și „Albertiana-Ludoviciana” din Freiburg.

Dar marea pasiune a seniorului Paul Miron a fost literatura. În 1962, Horia Stamatu și Ioan Cușa îi înmănușează mai multe poezii într-un volum intitulat *Rodul ascuns*. Versuri și proză îi mai apar, de-a lungul vremii, în diferite periodice din diaspora, iar după 1989, și în revistele de la noi, cum ar fi, de pildă, „România literară”. Rubrica „Ocean” captează prin hiperluciditatea „otrăvită” de moralist fără iluzii, ca și prin spectacolul rafinat de maliție disimulată și de rostire plină de șart. Editura Clusium i-a scos o carte de proză, *Fata călăului*, și o alta de teatru, *Idoli de lut*. Împreună cu doamna Elsa Lüder, Paul Miron a tradus și în românește originalul roman *Pădurea de la începutul lumii* al japonezului Minoru Nambara și a întocmit un „abecedar”, *Lupul și capra*, pentru deprinderea limbii române. Și mai sunt...

Pentru meritele sale, scriitorului și cărturarului de elită Paul Miron i s-a decernat titlul de profesor onorific și de *doctor honoris causa* al Universității „Alexandru Ioan Cuza”, precum și acela de cetățean de onoare al municipiului Iași. De asemenea, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului i-a conferit Crucea Sfântului Andrei. A fost membru de onoare al Uniunii Scriitorilor, al Fundației „Memoria” și al Institutului de Istorie „A.D. Xenopol”.

Plecarea seniorului din Buchenbach lasă un gol pe care cei ce l-au cunoscut îndeaproape îl resimt dureros.

Florin FAIFER

VARIA

- ♦ Daniela Butnaru a obținut o finanțare, prin programul CNCSIS „Mobilități-doctoranzi”, pentru o documentare la Biblioteca Academiei Române din București; în perioada 13–28 mai 2008 a efectuat, de asemenea, o deplasare de documentare la Biblioteca Națională a Franței din Paris.
- ♦ În perioada 7–11 mai 2008, Marius Clim a participat, ca membru în cadrul grantului CNCSIS 1609, **DLRI. Bază de date lexicalizată. Derivate**, la **Primul Congres Internațional de Neologie al limbilor romanice**, care a avut loc la Barcelona. În cadrul acestui congres au fost discutate probleme referitoare la definirea conceptelor de neologie și neologism, relația cu terminologia și variația dialectală, influența limbilor de circulație internațională asupra limbilor minoritare sub aspectul împrumuturilor, tratamentul neologismelor în diferite limbaje de specialitate și în stilurile limbii, dar au fost prezentate și cazuri concrete, din toate limbile romanice, de tipuri de neologisme, de modele de adaptare și de înregistrare a acestora. Această deplasare a fost dublată de o vizită de studiu ce a avut ca scop informarea cu privire la noutățile din domeniul procesării automate a neologismelor și a derivatelor neologice (extragerea semiautomată de informații neologice din diverse corpusuri de texte, criterii automate de recunoaștere a trăsăturilor neologice a unor cuvinte etc., precum și realizările câtorva proiecte care tratează neologismele din limbile romanice, cum ar fi: **Antenas Neologicas**, **NEOROM**, **NEOROC** și **NEOXOC**).
- ♦ Cristina Florescu a participat la cea dintâi ședință de lucru a grantului internațional **Dictionnaire Étymologique Roman (DÉRom). Première phase: le noyau panroman (2008-2010)**, proiect franco-german finanțat de Agence Nationale de la Recherche (ANR) și Deutsche Forschungsgemeinschaft (DFG), care reprezintă o nouă ediție actualizată și informatizată a dicționarului etimologic al limbilor romanice, **REW (Romanisches Etymologisches Wörterbuch)**. În cadrul acestui atelier, care s-a desfășurat la institutul național francez ATILF (CNRS) – Nancy, în perioada 22-23 iunie a. c., au fost analizate 14 articole lexicografice pe baza cărora au fost restructurate normele de redactare și s-a completat bibliografia lucrării. Cristina Florescu a prezentat articolul */laks-a-/ (cf. lat. *laxare*), participând la revizia punctuală pentru zona Romania de sud-est a articolelor: */kad-e-/ (cf. lat. *cadere*), */fen-u/ (cf. lat. *fenum*), */karpin-u/ (cf. lat. *carpinus*), */persik-a/ (cf. lat. *persica*) (fiecare cuvânt titlu al articolelor reprezintă o formă protoromană reconstituită, prin urmare neatestată, corespunzătoare termenului latinesc atestat).
- ♦ Începând cu data de 15 mai 2008, CS I dr. Gabriela Haja a fost desemnată ca responsabil interimar al Departamentului de lexicologie – lexicografie.
- ♦ Gabriela Haja a participat la Seminarul Internațional **Instrumente de traducere automată**, București, 28–29 februarie 2008, organizat de Academia Română în colaborare cu Uniunea Latină – Biroul București

- ♦ Începând cu luna iunie 2008, Ofelia Ichim a devenit membru în Comitetul decizional al *Observatorului European al Plurilingvismului* (Paris) (<http://plurilinguisme.europe-avenir.com/index.php>).
- ♦ Pe data de 18 aprilie 2008, Dan Mănuță a prezentat, în Aula Filialei Iași a Academiei Române, volumele: *Mihail Sadoveanu. Fascinația tiparelor originare*, de Constantin Ciopraga, și *Structură și creativitate (Omagiu Constantin Ciopraga)*, îngrijit de Luminița Botoșineanu, Gabriela Haja și Remus Zăstroiu, ambele apărute la Editura Academiei Române.
- ♦ În cadrul celei de a XII-a ediții a Zilelor revistei „Convorbiri literare”, în ziua de 10 mai a fost inclus un *Moment aniversar: Dan Mănuță – 70*. Au luat cuvântul Cassian Maria Spiridon, Constantin Dram, Cristian Livescu, Vasile Spiridon, Natalia Cantemir, Maria Șleahțișchi, Sterian Vicol.
- ♦ În ziua de 15 mai, în cadrul Simpozionului *Gh. Asachi, ctitor de cultură românească*, organizat de Biblioteca Județeană „Gh. Asachi” din Iași, Dan Mănuță a vorbit despre *Gheorghe Asachi și apariția elitei intelectuale românești*, iar Remus Zăstroiu a vorbit despre *Casa Asachi*.
- ♦ În cadrul Zilelor Liceului Teoretic „G. Ibrăileanu”, din Iași, Dan Mănuță a prezentat, în ziua de 17 mai, volumul *Nichita Stănescu. Întâlniri fundamentale*, de Liliana Scărlătescu.
- ♦ În revista „Limba română” (Chișinău), XVII, 2008, nr. 3–4, a apărut un grupaj de articole intitulat *Dan Mănuță – 70*, semnate de Ioan Holban, Mircea Anghelescu, Alexandru Ruja, Constantin Ciopraga, Mihai Cimpoi, Diana Vrabie și Viorica-Ela Caraman.
- ♦ În ziua de 29 mai, la Biblioteca Județeană „Gh. Asachi” din Iași, în cadrul ciclului *Portret contemporan*, a avut loc o masă rotundă destinată sărbătoririi lui Dan Mănuță. Au vorbit: acad. Constantin Ciopraga, acad. Mihai Cimpoi, prof. univ. dr. Cătălin Bordeianu, Valeriu Matei, dr. Catinca Agache. Lui Dan Mănuță i-a fost înmănată o „Diplomă de excelență”.
- ♦ În ziua de 31 mai, Dan Mănuță a moderat Simpozionul *Junimea de ieri, junii de azi*, în cadrul „Colocviului național al tinerilor scriitori”, organizat la Iași de Uniunea Scriitorilor din România și de redacția revistei „Convorbiri literare”.
- ♦ În revista „Convorbiri literare”, CXLVII, 2008, nr. 5, p. 38–48, a apărut un grupaj de articole intitulat *Dan Mănuță 70*, semnate de Cristian Livescu, Antonio Patraș și Emanuela Ilie.
- ♦ În deschiderea Zilelor „Mihai Eminescu”, de la Botoșani, Dan Mănuță a prezentat, în ziua de 11 iunie, volumul de istorie literară *Arcade septentrionale*, semnat de Lucia Olaru-Nenati.
- ♦ Dan Mănuță a fost membru în comisia alcătuită de Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, care i-a acordat academicianului Mihai Cimpoi titlul de „Doctor honoris causa”, pe data de 13 iunie.

- ◆ În ziua de 14 iunie, Dan Mănuță a prezentat ultimele volume din ediția *Caietelor Mihai Eminescu*, îngrijită de acad. Eugen Simion. Manifestarea a avut loc la Filiala Iași a Academiei Române.
- ◆ Pe 14 iunie, a avut loc, la Filiala din Iași a Academiei Române, o ședință de lucru la care au fost analizate stadiul actual și perspectivele de realizare a ediției a doua a *Dicționarului general al literaturii române*. Ședința a fost condusă de acad. Eugen Simion. Au participat acad. Mihai Cimpoi, Dan Mănuță și Remus Zăstroiu.
- ◆ Dinu Moscal a obținut un grant TD (CNCSIS) pentru proiectul *Teoria câmpurilor lexicale. Cu aplicație la terminologia populară a formelor de relief* (care reprezintă, totodată, lucrarea sa de doctorat). Tot în această perioadă, Dinu Moscal a efectuat și două deplasări de documentare, prima la Biblioteca Academiei Române din București (5–9 mai 2008), cea de-a doua fiind la Biblioteca de Stat din Berlin (15–21 iunie 2008).
- ◆ În perioada 1 februarie–30 aprilie 2008, Florin-Teodor Olariu a beneficiat de o bursă de cercetare „Fernand Braudel”, bursă obținută în urma unui concurs organizat de Fundația *Maison des Sciences de l’Homme* din Paris pentru țările din Europa de Est și Orientul Apropiat. Tema de cercetare din cadrul bursei a avut titlul *La construction de l’image identitaire en milieu multiculturel. Une approche de sociolinguistique interactionnelle*. Cu această ocazie au fost stabilite legături de colaborare cu Laboratorul de sociolingvistică al Facultății de Științe umane și sociale – Sorbona, din cadrul Universității „René Descartes – Paris V”. Tot în această perioadă, Florin-Teodor Olariu a efectuat o călătorie de documentare la Universitatea din Münster, Germania, unde a avut un schimb de experiențe cu specialiștii care lucrează la elaborarea lucrării *Atlas Lingüístico Guaraní-Románico* – lucrare de cartografie lingvistică informatizată care se derulează în cadrul *Seminarului de Romanistică* al respectivei universități (coordonator: prof. dr. Wolf Dietrich).
- ◆ Ana-Maria Prisacaru a efectuat, în perioada 5–9 mai 2008, o deplasare de documentare la Biblioteca Academiei Române din București.
- ◆ Ioana Repciuc a obținut o bursă BD (CNCSIS) pentru perioada studiilor doctorale, cu proiectul de cercetare intitulat *Poetica descântecului românesc*.

Redacția:

Luminița Botoșineanu, Gabriela Haja, Ofelia Ichim,
Florin-Teodor Olariu

Responsabil de număr: Florin-Teodor Olariu

**INSTITUTUL DE FILOLOGIE ROMÂNĂ „A. PHILIPPIDE” • STRADA
CODRESCU, NR. 2 • IAȘI • 700478 • TELEFON: 004.0232/267597**

E-MAIL: philippide_secretariat@yahoo.com

WEB: <http://www.iit.tuiasi.ro/philippide>

ISSN 1582-5019